

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Kohoutová, Kamila

Rabi Jehuda Liva ben Becal'el a kniha Zohar

Rabbi Judah Loew ben Bezalel and the Zohar

Autoreferát disertační práce

Praha, 2019

Předkladatelka disertační práce: Mgr. Kamila Kohoutová

Doktorský studijní program: Teologie

Studijní obor: Judaistika

Školitel: doc. PhDr. Bedřich Nosek, CSc.

Oponenti disertační práce:

.....

.....

Obhajoba disertační práce se koná dne..... v Praze na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy před komisí pro obhajobu disertační práce.

Předsedou Státní komise pro obhajobu disertační práce byl jmenován:

.....

Titul, jméno, příjmení:

Předseda oborové rady/garant programu/oboru:

.....

Titul, jméno, příjmení:

Děkanka fakulty:

.....

Titul, jméno, příjmení:

1 Úvod

Myšlení rabi Jehudy Livy ben Becalela, pražského MaHaRaLa,¹ obsahuje mnoho témat, která můžeme společně s Meirem Seidlerem² označit za jeho jedinečný příspěvek k něčemu, co budeme v pozdějších staletích označovat jako zápas judaismu o relevanci v moderním světě. Maharal sám bojoval především proti maimonidovskému racionalismu, který usiloval o filosofické uchopení základních principů židovské víry. Maharal se svým dílem snaží obhajovat to, na co bude v dalších staletích útočeno – základy zjeveného náboženství.

Pestrá škála témat, kterou se Maharal na stránkách svých děl zabýval, svědčí o skutečnosti, že jeho dílo lze jen obtížně uchopit celistvě. Rovněž v příspěvcích starších i současných badatelů je patrná značná nejednotnost ve snahách o vymezení Maharalova díla a jeho místa v dějinách židovského myšlení. Byl Maharal kabalistou, který své mystické představy skryl tak důkladně, že je dnes nejsme schopni objevit, jak uvádí Gershom Scholem?³ Nebo byl spíše tradičním myslitelem, který si osvojil něco málo ze středověké filosofické literatury, jak soudí Leonard Levin?⁴ Podporoval rozvoj vědeckého studia a byl předchůdcem a průkopníkem modernosti, jak uvádí André Neher?⁵ Byl typickým představitelem východního žida, jakýmsi prototypem východoevropského chasida,⁶ nebo spíše pokrokovým předchůdcem hnutí *Wissenschaft des Judentums*?⁷ Pro všechny tyto pozice najdeme ve vědecké literatuře oporu, stačí si vybrat, jaký postoj chceme momentálně zastávat.

---

¹ Jedná se o akronym slov Morejnu Ha-Rav Liva či Morejnu Ha-gadol Rav Liva. Pro usnadnění přepisu jej budu v práci dále užívat bez kapitálek pouze jako Maharal.

² SEIDLER, Meir. *Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: the Great Rabbi Loew of Prague*. New York: Routledge, s. 176.

³ SCHOLEM, Gershom Gerhard. *Major Trends in Jewish Mysticism*. New York: Schocken Books, 1995, s. 339.

⁴ Kapitoly o Maharalovy v Levinově knize LEVIN, Leonard. *Seeing with both Eyes: Ephraim Luntshitz and the Polish-Jewish renaissance*. Leiden: Brill, 2008. Supplements to The Journal of Jewish Thought and Philosophy.

⁵ NEHER, Andre. *Studna exilu: tradice a modernost: myšlenkový svět Jehudy ben Becalel - rabi Löwa, pražského MaHaRaLa (1512-1609)*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1993, 173 s. Judaika.

⁶ Po Maharalově smrti nebyla jeho díla téměř sto padesát let vydávána. Nové edice vytiskli teprve chasidim pod vedením rabi Isarela Hofsteina. YUDLOV, Isaac. *The Publication of the Works of Maharal of Prague*. In PUTÍK, Alexandr, DEMETZ, Peter. *Cesta života: Rabi Jehuda Leva ben Becalel : kol. 1525-1609*. Praha: Academia, 2009.

⁷ Heinrich Graetz ve svých *Geschichte der Juden* vyjadřuje politování nad tím, že ačkoli se Maharal obeznámil s některými matematickými koncepty a povrchně znal také filosofii, dále tyto oblasti nerozvíjel. Srov. GRAETZ, Heinrich. *Geschichte der Juden: von Verbannung der Juden aus Spanien und Portugal (1494) bis zur dauernden Ansiedlung der Marranen in Holland (1618)*. Dritte verbesserte und vermehrte Auflage. Leipzig: Verlag von Oskar Leiner, 1891, s. 461.

Problém nespočívá v naší neschopnosti popsat Maharalovo myšlení jako jednoduší systém, ale spíše ve skutečnosti, že Maharal své myšlenky neprezentuje systematicky a uceleně. V jeho myšlení ovšem můžeme najít určité vzorce, které se opakují. V základu Maharalova myšlení stojí člověk, jako svorník nebeské a zemské oblasti. V lidské moci je obě tyto oblasti ovlivňovat a působit buď na jejich přiblížení, které je pro člověka žádoucí, nebo je od sebe oddalovat, což žádoucí není. Člověk je tak vklíněn do dichotomie světa duchovního a materiálního a je pouze na něm, zda bude dodržovat zákon, darovaný Hospodinem, který jej dovede k vytouženému cíli, k co největšímu přiblížení oblasti hmotné k oblasti duchovní.⁸

Dosáhnout tohoto cíle je možné přísným dodržováním micvot, které Maharal vnímá jako samozřejmost, a jako takové je i vyžaduje. Z tohoto důvodu se v jeho díle neseťkáme s klasickými halachickými výklady. Oblasti, které Maharal věnuje nejvíce prostoru, je židovská etika neboli musar. Etické jednání založené na plnění Hospodinova zákona a dodržování slov učenců je podle Maharala tou pravou cestou pro přiblížení lidské duše k Nejvyššímu.

S příchodem raného novověku, kdy se do popředí zájmu dostává jednotlivec, dochází k proměně ve vnímání náboženské autority. S náboženským systémem je nově možné polemizovat a vznášet vlastní nároky na to, jak by měl vypadat. Náboženské autority přestávají mít nad člověkem naprostou moc, ta se přesouvá do rukou státu, který má k udržení pořádku donucovací prostředky. Teonomní právo Boha uvalit na člověka zákon a vyžadovat jeho naprosté dodržování přestává být legitimní.⁹ Dodržování halachy navíc nikdy nebylo vyžadováno mocí žádného státu a nařízení Tóry nebyla nikdy dodržována v úplnosti. Fragmentárnost židovského osídlení dala charakteru židovského práva specifickou podobu, která se mnohdy přizpůsobila lokálním potřebám. Judaismus vždy byl a zůstává náboženstvím veskrze dynamickým. Tato skutečnost je patrná přímo z jeho základních textů. Mišna, Gemara a bezpočet dalších komentářů by nevznikly, kdyby judaismus nebyl otevřen výkladům a jejich občasnému přehodnocení.

K posunům a vývoji uvnitř judaismu ovšem nepřispěly jen vlivy vnější, ale přirozeně také vlivy vnitřní – izolovanost obcí, vzájemná vzdálenost, ekonomická situace

---

⁸ SADEK, Vladimír: Social aspects in the work of Prague Rabbi Löw (Maharal, 1512-1609), in: *Judaica Bohemica*. XIX (1), (1983), s. 3-21.

⁹ SEIDLER, Meir. Maharal and Religious Coertion. In *Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: the Great Rabbi Loew of Prague*. s. 178.

a různá omezující opatření dala vzniknout lokálně specifickým komunitním podmínkám, se kterými se židé museli vypořádat. Jako příklad může posloužit otázka konzumace nežidovského vína na Moravě, kde Maharal sám několik let působil a kde se s tímto problémem potýkal. Zbožnost moravských židů byla do značné míry podřízena užitečnosti a obchodu, se kterým se pojila tamní vinařská tradice. Moravští židé potřebovali víno vyrábět a prodávat, bylo výnosným prvkem jejich obživy. Prastaré náboženské zákony, které obchod a výrobu omezovaly přísnými pravidly, nebyli vinaři již schopni dodržovat, a proto byly časem přirozeně zmírněny. Moravští židé ovšem k problematice nepřistupovali lehkovážně a snažili se pro své jednání získat rabínskou podporu. Té se jim však nedostalo od Maharala, který proti jejich zvyklostem ostře vystupoval, ale od jeho současníka rabi Moše Isserlese, který se naopak pokusil pro jejich praxi najít zdůvodnění.

Maharal vystupoval proti zlehčování zákona nejen v konkrétním případě konzumace nežidovského vína, ale i na úrovni obecné. Snažil se své souvěrce nabádat k obezřetnému dodržování Hospodinových nařízení. Pokud si židé ulehčí při dodržování jednoho nařízení, vznikne precedens pro úlevy další. V případech, kdy ekonomické a racionální závěry převážily nad dodržováním zákona, přichází Maharal s novým zdůvodněním nutnosti zákon dodržovat, které zakládá v oblastech rozumem nepostižitelných. Pro některé své argumenty našel oporu v knize Zohar a právě tato místa jsou předmětem mé studie.

Domnívám se, že Maharal sáhl po knize Zohar jako po novém zdroji argumentace, aby se svými tradičními požadavky obstál v moderním světě. Kabala totiž nejlépe souzněla s tradičním rabínským učením, o jehož upevnění Maharalovi šlo především. Sám hluboce zakořeněn v myšlení středověku se s novými myšlenkami, které do střední Evropy postupně pronikaly zejména z Itálie, seznamuje jen velmi liknavě. Na rozdíl od svých současníků a žáků, nepřijímá nové vědy a filosofii tak snadno. Přestože Maharal věděl o vývoji na poli astronomie,¹⁰ byl si vědom zámořských objevů a existence nových halachických kompendií, která byla rozšířena s vynálezem knihtisku, držel se osvědčených metod. Halachická doporučení nechtěl systematicky zaznamenávat a proti jejich zapisování vystupoval také jeho bratr Chajim ben Becalel a jejich učitel Šalom

---

¹⁰ RUDERMAN, David B. *Jewish thought and scientific discovery in early modern Europe*. New Haven: Yale University press, c1995, s. 61-63.

Šachna.¹¹ Proti zapisování halachických látek bojoval Maharal svým vlastním způsobem – usiloval o to, aby se studenti navrátili ke studiu pramenů. Aby četli a pochopili texty Mišny dříve, než začnou studovat komentáře a cvičit se v rabínské argumentaci.

Maharal svým dílem usiloval o to zůstat věrný tradici navzdory novověkým tendencím, které se začaly pomalu šířit. Domnívám se, že knihu Zohar užíval jako podpůrného prostředku, který měl tomuto cíli napomoci. Kniha Zohar vyšla poprvé tiskem v polovině 16. století, její autorita ovšem sahá mnohem dále. Právě v 15. a 16. století se kniha Zohar začíná dostávat do popředí zájmu nejen jako dílo kabaly, ale také jako možný zdroj halachických rozhodnutí v případech, kdy jsou slova učenců Talmudu nejednoznačná.¹² Domnívám se, že Maharal aplikuje podobný vzorec na svá etická doporučení.

V souhrnu vědeckých prací o Maharalovi, které se většinou snaží systematizovat jeho dílo a zařadit je do patřičné kategorie, nebo které se pokoušejí objasnit nejasná místa v jeho životopise, nacházíme podivuhodně málo textů, které by se věnovaly otázce vztahu Maharala k židovské mystice. Obecné informace k tomuto tématu poskytuje Byron L. Sherwin ve své monografii,¹³ konkrétněji, avšak stručně se problému věnoval Roland Goetschel.¹⁴ Nejrozsáhlejší práci v této oblasti odvedla Nili Weinstein, která se nevěnovala jen Maharalově vztahu k židovské mystice, ale jeho teologii celkově.¹⁵

Povědomí o Maharalovi jako velkém kabalistovi je kvůli legendě o golemovi a o setkání s císařem Rudolfem II. hluboce zakořeněno v představách široké veřejnosti. Domnívám se, že je nutné, tuto představu revidovat na základě četby Maharalových děl a na základě prozkoumání zde obsažených kabalistických prvků. Mezi nejvýznamnější mystická díla, která Maharal cituje, patří *Sefer Bahir*, *Sefer Jecira*, *Ma'arechet ha-Elohut*, *Avodat ha-Kodeš* a *Sefer Zohar*. Právě na knihu Zohar se Maharal obrací jako na podpůrný prvek své eticky založené argumentace. V poměru k rozsahu Maharalova díla

---

¹¹ REINER, Elchanan. The Ashkenazi Élite at the Beginning of the Modern Era: Manuscript versus Printed Book. In Hundert, D. G. (ed), *Jews in Early Modern Poland*. (Studied in Polish Jewry, Volume Ten) London: The Littman Library of Jewish Civilization, 1997, s. 90.

¹² KATZ, Jacob. *Divine Law in Human Hands: Case Studies in Halakhic Flexibility*. Jerusalem: The Magnes Press, 1998, s. 31-56; a HUSS, Boaz. *The Zohar: Reception and Impact*, s. 112-148.

¹³ SHERWIN, Byron L. *Mystical Theology and Social Dissent: the Life and Works of Judah Loew of Prague*. London, 1982. The Littman library of Jewish civilization.

¹⁴ GOETSCHHEL, Roland. The Maharal of Prague and the Kabbalah. In: GROEZINGER, Karl Erich a Joseph DAN. *Mysticism, Magic and Kabbalah in Ashkenazi Judaism: International Symposium held in Frankfurt a.M. 1991*. Berlin. New York: Walter de Gruyter, 1995, s. 172-180.

¹⁵ WEINSTEIN, Nili. *Ha-teologia šel Maharal mi-Prag*. Ramat Gan, 1995. Dizertační práce. Bar-Ilanova Univerzita.

je však těchto míst velmi málo. Přesto se dotýkají témat, která hrála v celku Maharalových představ o fungování univerza významnou roli.

Podrobné prostudování pasáží knihy Zohar, které Maharal cituje, a způsobu, kterým s nimi nakládá, nám poskytne pohled na to, jakou roli hrála kabala v jeho vidění světa. Mým cílem je analyzovat, v jakém kontextu Maharal knihu Zohar citoval a pro jaké účely a jak významné místo v celku jeho díla zaujímá.

První kapitola přináší přehled základních životopisných údajů. Druhá kapitola se věnuje kabalistickým prvkům Maharalova díla, jak je popsali předchozí badatelé. Třetí kapitola obsahuje úvod ke knize Zohar a jejím naukám a pokouší se zodpovědět otázku, kterou z dobových edic knihy Zohar měl Maharal k dispozici. Jako reprezentativní vzorek pasáží knihy Zohar, které Maharal ve svém díle cituje, jsem zvolila texty Zohar III,40a; Zohar I,18a a Zohar III,152a. Text knihy Zohar III,40a popisuje proud Boží emanace skrze sefirot a Maharal jej využívá pro svou argumentaci v otázce zákazu konzumace nežidovského vína. Text Zohar I,18a je výkladem druhého dne stvoření, kdy oddělením vod od vod vzniká souš. Tohoto oddělení Hospodin docílil nahromaděním všech vod na jedno místo. Paralelou tomuto přímému toku, jak je proces oddělení v knize Zohar označen, je mužská ejakulace. Maharal tento text cituje pro podporu zákazu mužské masturbace. Třetí a poslední text Zohar III,152a Maharal cituje, aby se vymezil vůči souvěrcům, kteří zpochybňují autoritu chazal – učenců Mišny, Talmudu a Tosefty.

Nezasvěcenému čtenáři by se mohlo zdát, že o Maharalovi doposud vzniklo jen nemnoho odborné literatury. Při bližším pohledu se ovšem ukáže, že jak u nás, tak zejména v zahraničí máme k dispozici poměrně hodně vědeckých prací. Mezi české nebo v České republice působící badatele, kteří se Maharalovým odkazem zabývají, patřil Vladimír Sadek,¹⁶ z žijících autorů jsou mezi nejvýznamnějšími Pavel Sládek,¹⁷ Daniel Polakovič a Alexandr Putík¹⁸ a David Biernot.¹⁹ Maharala zmiňují také některé práce

---

¹⁶ SADEK, Vladimír. *Židovská mystika. 2.*, uprav. vyd. Praha: Agite/Fra, 2009.; SADEK, Vladimír. Rabbi Löw und sein Bild des Menschen, in: *Judaica Bohemiae*. -- Roč. XXVI (2), (1990), s. 72-83; SADEK, Vladimír: Social aspects in the work of Prague Rabbi Löw (Maharal, 1512-1609), in: *Judaica Bohemiae*. -- Roč. XIX (1), (1983), s. 3-21; SADEK, Vladimír. The spiritual world of Rabbi Judah Loew ben Bezalel, in: *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews*. -- Vol. 4 (1991-2), s. 101-119.

¹⁷ SLÁDEK, Pavel. R. Judah Loew – Theologian with Humanistic Bias: His Social Attitudes and His Anthropology. In: REINER, Elchanan. *Maharal: 'Akdamot : prakej hajim, mišna, hašpa 'a*. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-ḥaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015, s. 275-305; SLÁDEK, Pavel. Maharal's anthropology, in: *Judaica Bohemiae*. Roč. XLIV-2, (2009), s. 5-40; SLÁDEK, Pavel. Admiration and Fear: New Perspectives on the Personality of the Maharal. *Judaica Bohemiae*. Praha: Židovské muzeum, 2017, (L II - 2), 5-31;

¹⁸ PUTÍK, Alexandr a POLAKOVIČ, Daniel. Jehuda Leva ben Becalel řečený Maharal. Studie k jeho rodopisu a životopisu. In PUTÍK, Alexandr a Peter DEMETZ. *Cesta života: Rabi Jehuda Leva ben Becalel : kol. 1525-1609*. Praha: Academia, 2009.

Tamáse Visiho.²⁰ V českém jazyce máme dostupné vybrané překlady částí některých Maharalových děl z pera Jana Diveckého.²¹ Mezi zahraniční pionýry akademického studia Maharala patří Guttman Klemperer,²² Nathan Grün²³ a Abraham Gottesdiener, jehož publikace vyšla v novém vydání v roce 2001.²⁴ Mezi mladší autory monografií o Maharalovi patří Frederick Thieberger²⁵ Ben Zion Bokser,²⁶ Aaron Mauskopf²⁷, André Neher,²⁸ Byron L. Sherwin²⁹ a Benjamin Gross³⁰. Menší, leč neméně významné práce připravili Aaron Fritz Kleinberger,³¹ Jacob Elbaum,³² Rivka Schatz Uffenheimer,³³ Marvin Fox,³⁴ Roland Goetschel,³⁵ Nili Weinstein,³⁶ Otto Dov Kulka,³⁷ Adam Brill³⁸ a Jicchak

---

¹⁹ BIERNOT, David. Sexual Restraint and Male Identity in Rabbinic Ethics and Maharal's Further Elaborations: Applying Foucault's Idea of Subjectivation to Jewish Legal and Ethical Texts. In: *Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: The Great Rabbi Loew of Prague*. ed. London: Routledge, 2013: pp. 102-130; BIERNOT, David. Nothing New Under The Sun? Utopian Elements In Rabbi Judah Loew's Netzach Yisrael. In: VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Millennialism. Expecting the End of the World in the Past and Present*. 1 vyd. Praha: Dingir, 2013, Neuveden, s. 155-162.

²⁰ VISI, Tamás. Die Rebellion des Elieser Eilburg gegen die rabbinische Tradition: Eine Episode in der intellektuellen Geschichte des mährischen Judentums. *Judaica Bohemiae*, Praha: Židovské muzeum, 2011, Supplementum: Individuum und Gemeinde – Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien 1520 bis 1848, 11-32.

²¹ JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Cesta života*. Praha: P3K, 2009. Sifrej Maharal; JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Stežka Tóry: výběr z knihy Netivot olam*. Praha: P3K, 2008. Sifrej Maharal; JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Stežka návratu: výběr z knihy Netivot olam*. Praha: P3K, 2007. Sifrej Maharal; JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Ner micva: o svátku Chanuka*. Praha: P3K, 2006. Sifrej Maharal.

²² KLEMPERER, Guttman. *R. Löwe ben Bezael. Lebensbild eines Oberrabbiners*. Prag: Ilustrierter israelitischer Volkskalender, 1873.

²³ GRÜN, Nathan. *Der hohe Rabbi Löw und sein Sagenkreis*. Prag: Jakob B. Brandeis, 1885.

²⁴ GOTTESDIENER, Abraham Ovadja. *Ha-ari še-be-chochmej Prag*. Jeruzalém: Mosad ha-rav Kook, 2001.

²⁵ THIEBERGER, Friedrich. The Great Rabbi Loew of Prague : his life and work and the legend of the Golem: with extracts from his writings and a collection of the old legends. London: The East and West Library, 1954.

²⁶ BOKSER, Ben Zion. From the World of the Cabbalah: the Philosophy of Rabbi Judah Loew of Prague. London: Vision Press, [1957], 210 p a BOKSER, Ben Zion. The Maharal: the Mystical philosophy of Rabbi Judah Loew of Prague. 1st Jason Aronson ed. Northvale, N.J.: Jason Aronson, 1994.

²⁷ MAUSKOPF, Aaron. The Religious Philosophy of the Maharal of Prague. New York: Bernard Morgenstern, 1966. ISBN 15-38-1312394.

²⁸ NEHER, Andre. Studna exilu: tradice a modernost: myšlenkový svět Jehudy ben Becalel - rabi Löwa, pražského MaHaRaLa (1512-1609). 1. vyd. Praha: Sefer, 1993, 173 s. Judaika.

²⁹ SHERWIN, Byron L. Mystical Theology and Social Dissent: the Life and Works of Judah Loew of Prague. London, 1982. The Littman library of Jewish civilization.

³⁰ GROSS, Benjamin. Le messianisme juif dans la pensée du Maharal de Prague. Paris: Albin Michel, 1994. Présences du judaïsme; GROSS, Benjamin. Que la lumière soit: "Nér mitsva". La flamme de la Mitsva du Maharal de Prague. Paris: Albin Michel, 1995. 349 s. (Présences du judaïsme).

³¹ KLEINBERGER, Aaron Fritz. *Ha-machšava ha-pedagogit šel ha-Maharal mi-Prag*. Jeruzalém, 1962. Dizertační práce.

³² ELBAUM, Jacob: Rabbi Judah Loew of Prague and his attitude to the agaddah, Jerusalem: The Magnes Press, 1971.

³³ SCHATZ UFFENHEIMER, Rivka. Existence and eschatology in the teaching of the Maharal. *Immanuel; a Journal of Religious Thought and Research in Israel*. Jerusalem: Ecumenical Theological Research Fraternity in Israel and the Anti Defamation League of B'nai B'rith, 1982, (14), 86-97; SCHATZ UFFENHEIMER, Rivka. Existence and eschatology in the teaching of the Maharal. *Immanuel; a Journal of Religious Thought and Research in Israel*. Jerusalem: Ecumenical Theological Research Fraternity in Israel and the Anti Defamation League of B'nai B'rith, 1983, (15), 62-72.

³⁴ FOX, Marvin. The Moral Philosophy of MaHaRaL. In COOPERMAN, Bernard Dov. *Jewish Thought in the Sixteenth Century*. Cambridge: Harvard University Center for Jewish Studies, 1983. Center for Jewish Studies. Harvard Judaica Texts and Studies.

Yudlov³⁹. Nejnovějšími počiny jsou odborné sborníky „*Maharal – Overtures: Biography, Doctrine, Influence*“ Elchanana Reinera⁴⁰ a „*Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: the Great Rabbi Loew of Prague*“ Meira Seidlera⁴¹. Mnoho informací o Maharalovi lze najít také v dílech, která se zabývají Maharalovými současníky, jako např. monografie Josepha M. Davise o Jom Tov Lipmannu Hellerovi⁴² nebo monografie Leonarda Levina věnovaná Efrajimu Luntschitzovi.⁴³

---

³⁵ GOETSCHER, Roland. The Maharal of Prague and the Kabbalah. In: GROEZINGER, Karl Erich a Joseph DAN. *Mysticism, Magic and Kabbalah in Ashkenazi Judaism: International Symposium held in Frankfurt a.M. 1991*. Berlin. New York: Walter de Gruyter, 1995, s. 172-180; GOETSCHER, Roland. L'exégèse de Rashi a la lumière du Maharal de Prague. In: *Rashi : 1040 - 1990 : hommage à Ephraïm E. Urbach / éd. par Gabrielle Sed-Rajna*. Paris: Cerf, 1993. s. 465-473.

³⁶ WEINSTEIN, Nili. *Ha-teologia šel Maharal mi-Prag*. Ramat Gan, 1995. Dizertační práce. Bar-Ilanova Univerzita.

³⁷ KULKA, Otto Dov. Comenius and MaHaRaL. The Historical Background of the Parallels in their Teachings. Kulka, Otto D. *Judaica Bohemiae* / 27, č. 1-2, (1991) s. 17-30.

³⁸ BRILL, Adam. Maharal as an Early Modern Thinker. In *Kabbalah: Journal for the Study of Jewish Mystical Texts*. Abrams, D., Elqayam, A. eds. Los Angeles: A Cherub Press, 2008. s. 49-75.

³⁹ YUDLOV, Jichak. Maharal mi-Prag, chajav ve-jecirato ha-sifrutit. In: REINER, Elchanan. *Maharal: Akdamot : prakej chajim, mišna, hašpa'a*. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-ḥaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015.

⁴⁰ REINER, Elchanan. *Maharal: Akdamot : prakej chajim, mišna, hašpa'a*. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-ḥaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015.

⁴¹ SEIDLER, Meir. *Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: the Great Rabbi Loew of Prague*. New York: Routledge, 2013, xv, 229 p.

⁴² DAVIS, Joseph M. *Jom Tov Lipmann Heller (1578-1654): portrét rabína*. Praha: Sefer, 2011. Edice judaika. Joseph Davis o Maharalovi viz např. DAVIS, Joseph M. The Legend of Maharal before the Golem. In: *Judaica Bohemiae* / Praha: Židovské muzeum v Praze 44, č. 2, (2009,) s. 41-59.

⁴³ LEVIN, Leonard. *Seeing with both Eyes: Ephraim Luntshitz and the Polish-Jewish renaissance*. Leiden: Brill, 2008. Supplements to The Journal of Jewish Thought and Philosophy.

2 Obsah a struktura práce

1 Úvod

2 Život a dílo rabi Jehudy Livy ben Becalela

2.1 Prameny a materiály ke studiu Maharalova života

2.2 Maharalův život

2.3 Maharalovo dílo

3 Kabalistické prvky Maharalova díla

4 Kniha Zohar

4.1 Obsah a nauky knihy Zohar

4.2 První edice knihy Zohar

4.3 Kniha Zohar v Maharalově díle

4.4 Jakou edici knihy Zohar Maharal používal?

4.4.1 Srovnání s mantovskou edicí

4.4.2 Srovnání s cremonskou edicí

4.4.3 Hodnocení aramejské formy a další možné zdroje

5 Kniha Zohar a problematika halachické autority v 15. a 16. století

6 Vztah Tóry zjevené a Tóry nezjevené

6.1 Významové úrovně Tóry

6.2 Tóra jako milá

6.3 Zohar III,152a

6.3.1 Překlad Zohar III,152a

6.3.2 Výklad Zohar III,152a

6.4 Zohar III,152a v *Tiferet Jisrael*

6.5 Závěr

7 Zákaz konzumace nežidovského vína

7.1 Zpracování a prodej vína ve středověku

7.2 Středověká diskuze: podstata modloslužby a rabi Moše Isserles

7.3 Maharal proti konzumaci nežidovského vína: jejich dcery

7.4 Maharal proti konzumaci nežidovského vína: výlučnost Izraele

7.5 Zohar III,40a

7.5.1 Překlad Zohar III,40a

7.5.2 Výklad Zohar III,40a

7.6 Zohar III,40a v Druš al ha-Micvot

7.7 Závěr

8 Vliv lidské sexuality na život sefirotického stromu

8.1 Kdo se nepodílí na plození a rozmnožování, prolévá krev

8.2 Autoerotismus jako světová potopa

8.3 Zohar I,18a a Zohar I,33a

8.3.1 Překlad Zohar I,18a

8.3.2 Výklad Zohar I,18a

8.3.3 Překlad Zohar I,33a

8.3.4 Výklad Zohar I,33a

8.4 Zohar I,18a a Zohar I,33a v Netivot Olam

8.5 Komentář spisu *Chidušej Agadot* k traktátu *Nida* 13a/b

8.6 Zohar I,18a a Zohar I,33a v *Be'er ha-Gola*

8.7 Závěr

9 Maharalova teurgie micvot

10 Závěr

11 Jmenný rejstřík

12 Seznam použitých pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů

12.1 Prameny

12.2 Sekundární literatura

12.2.1 Monografie

12.2.2 Články

12.3 Encyklopedie a slovníky

12.4 Elektronické zdroje

13 Seznam příloh

14 Abstrakt

15 Abstract

16 Přílohy

16.1 Zákony vína úlitby/Gevurot ha-Šem

16.2 Zákaz vína úlitby a nezbytné pokárání/Ner micva

Život a dílo rabi Jehudy Livy ben Becalela – kapitola popisuje život a dílo pražského Maharala. Zabývá se také literaturou, která doposud v oblasti maharalovských studií vznikla.

Kabalistické prvky Maharalova díla – kapitola shrnuje dosavadní poznatky v oblasti studia kabalistických prvků Maharalova díla. Mezi autory, kteří se této otázce v minulosti věnovali, patří Byron L. Sherwin, Roland Gotschield a Nili Weinstien. Kapitola si klade otázku, zda byla kategorizace Maharala z pera Gershoma Scholema na místě a zda se opírala o skutečné studium Maharalových textů.

Kniha Zohar – Kapitola popisuje vznik, vývoj a nauky knihy Zohar. Přináší informace o formování zoharického kánonu a o prvních tištěných edicích tohoto spisu. Následně systematicky popisuje všechny výskyty knihy Zohar v Maharalových dílech. Kapitola si klade otázku, kterou z prvních edic knihy Zohar Maharal používal. Z textologické komparace Maharalovy citace Zohar III,152a s mantovskou a cremonskou edicí knihy Zohar vyplývá, že Maharal pravděpodobně neužíval ani jednu z těchto edic. Jeho verze zoharického textu vykazuje nesrovnalosti, které poukazují spíše na citování z paměti, z opisů nebo z nějakého staršího rukopisu.

Kniha Zohar a problematika halachické autority v 15. a 16. století – Kapitola popisuje etablování knihy Zohar coby halachického zdroje. Ve sporných halachických otázkách začali kastilští učenci přihlížet k agadickým narativům knihy Zohar, a tak například řeší otázku, zda je vhodné při nasazování *tefilin* sedět nebo stát. Spolu s vyhnáním židů ze Španělska se tendence opírat se ve složitých halachických otázkách o knihu Zohar šíří do dalších sefardských oblastí. Za rozšíření tohoto fenoménu mezi učenci aškenázskými je pak zodpovědné kompendium *Šulchan Aruch* Josefa Kara, které se o knihu Zohar rovněž opírá a které se mezi aškenázy uchytilo především díky komentáři z pera Moše Isserlese.

Vztah Tóry zjevené a Tóry nezjevené – první z kapitol, která se zabývá přímou citací knihy Zohar v Maharalově díle. Kapitola se věnuje otázce výkladových metod, které jsou s knihou Zohar spojené. Popisuje významové úrovně Tóry a představuje také nejznámější hermeneutický klíč knihy Zohar – podobenství o Tóře jako milé krásného vzhledu. Maharal se ve svém spise *Tiferet Jisrael* vyjadřuje k problematice různých výkladových úrovní, v souvislosti s tím ovšem cituje jinou, méně známou, zoharickou pasáž, kterou je Zohar III,152a. Tento text přináší podobenství o andělech, kteří se musí odít do hmotného roucha, aby mohli sestoupit do tohoto světa. Stejným způsobem byla Hospodinem navržena i Tóra, která má také oděv, tělo, duši a duši této duše. Kapitola obsahuje překlad a výklad tohoto textu. Text knihy Zohar je následně zasazen do kontextu třinácté kapitoly *Tiferet Jisrael*, kde je Maharalem citován. Z kapitoly vyplývá, že Maharal nežívá tradiční hermeneutickou metodu zvanou *pardes*, ale rozvíjí způsob exegeze vlastní, který má pouze dvě úrovně – „vnitřní“ a vnější“.

Zákaz konzumace nežidovského vína – kapitola se věnuje otázce tzv. „*jajin nesech*“ neboli „vína úlitby“. Shrnuje halachický vývoj v této oblasti a popisuje argumentaci, která koncept tradičně doprovázela, jako je zákaz podílet se na modloslužbě a obava ze smíšených sňatků. Maharal se v otázce zákazu konzumace nežidovského vína dostává do sporu s polským halachistou Moše Isserlesem, který ve svém responsu moravským židům konzumaci nežidovského vína povoluje. Tradiční argumenty pro zákaz se zdají být již překonané. Nežidé 16. století totiž již nejsou modloslužebníky, svým bohům neslouží úlitbou. Křesťané a muslimové jsou již od dob Maimonidových vnímáni spíše jako monoteisté, kteří prošlapávají cestu pro příchod Hospodinova království. Smíšené sňatky pak podle slov samotného Maharala nejsou na pořadu dne, protože židé mají vlastních žen dostatek. Maharal proto přidává vlastní zdůvodnění nutnosti dodržovat toto nařízení, které opírá o knihu Zohar, konkrétně text Zohar III,40a. Tento text přináší popis tzv. „Uchovaného vína“. Vína, které je od šesti dní stvoření střeženo v sefiře *Bina*, kde čeká, aby se stalo odměnou spravedlivým, kteří z něj budou moci v mesiášské době pít. Maharal za pomoci gematrie dochází k závěru, že víno je niterně spjato s podstatou Izraele coby Hospodinem vyvoleného národa. Konzumací nežidovského vína tak dochází ke zpochybnění této vyvolenosti a v posledku také k narušení emanačního toku. Kapitola opět obsahuje překlad a výklad Maharalem citované zoharické pasáže a její zasazení do kontextu Maharalova díla.

Vliv lidské sexuality na život sefirotického stromu – kapitola popisuje problematiku zákazu masturbace. Maharal se touto tematikou zabývá v kapitole *Netiv ha-prišut* svého spisu *Netivot olam*, kde cituje text Zohar I,18a a Zohar I,33a. Oba tyto texty rozvádějí verš Gn 1,8, který popisuje rozdělení „vod od vod“ a jejich shromáždění na „jednom místě“. Kniha Zohar vnímá verš alegoricky, jako popis proudu emanace skrze sefirot. Jako „jedno místo“ je v knize Zohar přitom tradičně označována sefira *Jesod*, která je rovněž spojována s falickou symbolikou. Z tohoto důvodu Maharal text knihy Zohar cituje. Proud emanace ztotožňuje s proudem spermatu, o kterém věří, že má svůj počátek v hlavě a skrze celé tělo si razí cestu až do penisu, odkud vychází ven. V případě, když muž spermatem mrhá a neužívá jej k prokreaci, dochází k porušení toku také v nebeské oblasti. Uprázdňené místo pak zaujímá Odvrácená strana. Řečeno jinak, muž se masturbací přímo podílí na modloslužbě, protože umenšuje vliv emanace a vytváří prostor pro zhoubné působení Odvrácené strany. Kapitola obsahuje překlad a výklad zmíněných zoharických pasáží a popisuje jejich význam v kontextu Maharalových děl *Netivot Olam*, *Be'er ha-gola* a *Chidušej Agadot*.

Maharalova teurgie micvot – závěrečná kapitola si všímá fenoménu, který se vine předchozími kapitolami, kterým je specifická úloha plnění micvot v Maharalově díle. Z kapitoly o zákazu konzumace nežidovského vína vyplynulo, že víno mělo pro Maharala symbolický význam a svého druhu metafyzickou moc. Konzumací vína z nežidovské produkce židé umenšují Hospodinovu vládu nad světem a napomáhají Odvrácené straně. Z kapitoly o zákazu masturbace zase vyplynulo, že nedodržením tohoto nařízení se muž přímo podílí na modloslužbě a tímto jednáním rovněž napomáhá odvrácené straně. V Maharalově vidění je božská oblast v permanentním ohrožení, přičemž úkolem židů je sebe sama a tím také celý svět z područí vnějších sil pozvednout. K tomuto účelu Maharalovi slouží dodržování micvot, jak uvádí ve třinácté kapitole *Tiferet Jisrael*. Kapitola uzavírá, že v Maharalově případě v kontextu jeho chápání knihy Zohar hovořit o teurgické moci micvot skutečně můžeme.

3 Teoretický a praktický přínos disertační práce

Teoretickým přínosem této práce je ověření postulátu, který Gershom Scholem uveřejnil ve svých „*Major Trends in Jewish Mysticism*“:

„Jen malá pozornost je věnována skutečnosti, že popularizace určitých mystických myšlenek začala dávno před vzestupem chasidismu [...]. Myslím tím dnes téměř zapomenuté spisy Jehudy Livy ben Becalela, „vznešeného rabi Löwa“ z golemovské legendy. V jistém smyslu by se dalo říci, že byl prvním chasidským autorem. [...] Některá jeho obsáhlejší díla, jako *Gevurot Adonaj* zjevně nemají žádný jiný účel než vyjádřit kabalistické myšlenky bez užití kabalistické terminologie. V tomto úsilí uspěl tak dokonale, že mnoho moderních studentů jeho díla v identifikaci kabalistického charakteru jeho děl selhalo. Někteří zašli dokonce tak daleko, že popřeli, že by se kabalistickým myšlením vůbec zabýval.“⁴⁴

Gershom Scholem považuje Maharala za kabalistu, který formoval mystické učení východoevropského chasidismu. Podle Scholema se Maharal pokoušel ezoterní myšlenky předat bez zjevného odkazu k mystické tradici. Mystické myšlenky měl ve svém díle skrýt tak dobře, že mnozí moderní badatelé je již nebyli schopni identifikovat a návaznost jeho učení na židovskou mystiku tak byla ztracena. Scholem nicméně nepopisuje, jaké kabalistické prvky se v Maharalově díle mají skrývat, ani jak byly mezi východoevropskými chasidy znovu přivedeny k životu. Odpovědět na otázku, do jaké míry je toto Scholemovo tvrzení podepřeno skutečným porozuměním Maharalovu dílu a dobové situaci, ve které vznikalo, je jedním z cílů této práce.

Praktickým přínosem je rozšíření našeho porozumění textům, které Maharal sepsal a obohacení našich představ o židovském životě střední Evropy raného novověku.

---

⁴⁴ SCHOLEM, Gershom Gerhard. *Major Trends in Jewish Mysticism*. New York: Schocken Books, 1995, s. 339.

4 Použité prameny a zdroje

4.1 Prameny

Avodah zarah. Volume 1. New York: Mesorah Publications, 2001. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 1-57819-031-2.

Bava metzia. Volume 1. 2nd ed., 7th imp. New York: Mesorah Publications, 2005. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 0899067352.

BEN BECALEL, Jehuda Liva a CH. L. HÖNIG. *Chidušej Agadot: MaHaRaL miPrag*. Jerusalem: CH. L. Hönig a jeho synové, 1972. Sifrej MaHaRaL.

BEN BECALEL, Jehuda Liva a CH. L. HÖNIG. *Chidušej Agadot: MaHaRaL miPrag*. Jerusalem: CH. L. Hönig a jeho synové, 1972. Sifrej MaHaRaL.

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Gevurot ha-Šem*. [online] Krakov, 1582. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Ner Micva/Or Chadaš*. Jeruzalém: 1972, Bnej Brak.

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Be'er ha-Gola*. [online] Praha: 1598. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Derech Chajim*. [online] Krakov: 1589. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Druš al ha-Micvot*. [online] Praha: 1593. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Gvurot haŠem*. Jerusalem: Hocaat Jahadut, 1980. Sifrej MaHaRaL.

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Necach Jisrael*. Praha: 1599. BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Ner micva*. Jerusalem: Hocaat Jahadut, 1972. Sifrej MaHaRaL.

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Netivot Olam*. [online] Praha: 1596. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

BEN BECALEL, Jehuda Liva. *Tiferet Jisrael*. [online] Benátky: 1599. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

Berachos. Volume 1. 2nd ed., 7th imp. New York: Mesorah Publications, 2005. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 0-89906-717-4.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 18. (9. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2012, 1387 stran. ISBN 978-80-87287-50-7.

- Hegjon lev: [sidur] : uspořádání modliteb progresivního směru pro šabat, svátky a všední dny.* 1. vyd. Praha: Bejt Simcha, 2008, 108, 108 s. ISBN 978-80-254-2103-1.
- ISSERLES, Moses ben Israel, SIEV, Ašer, ed. *Še'lot u-tšuvot.* Jeruzalém: Feldheim, 1970.
- ISSERLES, Moše. *Še'lot u-tšuvot (Responsa).* Jeruzalém: Hoca'at jerid sfarim, 2004.
- JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Cesta života.* Praha: P3K, 2009. Sifrej Maharal. ISBN 978-80-87186-02-2.
- JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Ner micva: o svátku Chanuka.* Praha: P3K, 2006. Sifrej Maharal. ISBN 80-903587-5-6.
- JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Stezka návratu: výběr z knihy Netivot olam.* Praha: P3K, 2007. Sifrej Maharal. ISBN 978-80-903587-7-5.
- JEHUDA LEVA BEN BECALEL. *Stezka Tóry: výběr z knihy Netivot olam.* Praha: P3K, 2008. Sifrej Maharal. ISBN 978-80-87186-01-5.
- MaHaRaL mi-Prag. *Be'er ha-gola* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- MaHaRaL mi-Prag. *Chidušej agadot* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- MaHaRaL mi-Prag. *Necach Jisra'el* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- MaHaRaL mi-Prag. *Netivot olam* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- MaHaRaL mi-Prag. *Tiferet Jisrael* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- MaHaRaL mi-Prag. *Druš al ha-Micvot* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- Nedarim.* Volume 1. New York: Mesorah Publications, 2005. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 1578190142.
- Netivot olam.* edice Jahadut. Izrael: Bnej Brak, 1980.
- Niddah.* Volume 1. 2nd ed., 1st imp. New York: Mesorah Publications, 2004. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 0899067123.
- Raši al Tanach* [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.
- Rosh hashanah.* New York: Mesorah Publications, 2005. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 1578190045.

RÜGER, Hans Peter. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Ed. quarta emendata /. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1990, lv, 1574 s. ISBN 3-438-05219-

Sefer ha-Zohar. [online] Cremona: Vincenzo Conti, 1558. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

Sefer ha-Zohar. [online] Mantova: Meir ben Efraim z Padovy a Jákob Naftali ha-Kohen, 1560. [cit. 2019-04-12] Dostupné z <http://hebrewbooks.org/>

Sefer ha-Zohar. Manuskript Cambridge Add. 1023. Bodelain Library.

Sefer Zohar [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.

Shabbos. Volume 1. 2nd ed., 4th imp. New York: Mesorah Publications, 2005. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 0899067085.

SPERLING, Harry, SIMON, Maurice. *The Zohar: an English Translation*, vol. 1. New York, London : the Soncino Press, 1984. 385 p. ISBN 0900689390.

Talmud Bavli [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.

Talmud Bavli [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.

Talmud Jerušalmi. [CD-ROM]. Taklitor Torani. Version 2.4. Copyright 1999-2001.

The Soncino Talmud. [online] New York: Soncino Press 1990. [cit. 201-10-19] Dostupné z: <http://http://halakhah.com/> [cit. 2019-06-18]

Yevamos. Volume 1. New York: Mesorah Publications, 2004. The Schottenstein Edition Talmud Bavli. ISBN 157819010X..

4.2 Sekundární literatura

4.2.1 Monografie

NEHER, Andre. David Gans (1541-1613): disciple du Maharal assistant de Tycho de Brahe et de Jean Kepler. Paris: Klincksieck, 1974. Etudes Maharaliennes. ISBN 2252017236.

ABRAMS, Daniel. *Kabbalistic Manuscripts and Textual Theory: Methodologies of Textual Scholarship and Editorial Practice in the Study of Jewish Mysticism*. Jeursalem: The Magnes Press, 2010. ISBN ISBN 1-933379-18-9.

AMRAM, David Werner. *The Makers of Hebrew Books in Italy*. Philadelphia: Julius M. Greenstone, 1909. Dostupné online.

BOKSER, Ben Zion. *From the World of the Cabbalah: the Philosophy of Rabbi Judah Loew of Prague*. London: Vision Press, [1957], 210 p.

- BOKSER, Ben Zion. *The Maharal: the Mystical Philosophy of Rabbi Judah Loew of Prague*. 1st Jason Aronson ed. Northvale, N.J.: Jason Aronson, 1994, ix, 210 p. ISBN 1568213093.
- COOPERMAN, Bernard Dov (ed). *Jewish Thought in the Sixteenth Century*. Cambridge: Harvard University Center for Jewish Studies, 1983. Center for Jewish Studies. Harvard Judaica Texts and Studies.
- DAVID, Abraham. *Anonymní hebrejská kronika z raně novověké Prahy*. Praha: Academia, 2013. Judaica. ISBN 978-80-200-2261-5.
- DAVIS, Joseph M. *Jom Tov Lipmann Heller (1578-1654): portrét rabína*. Praha: Sefer, 2011. Edice judaika. ISBN 978-80-85924-63-3.
- DONIN, Hayim Halevy. *To pray as a Jew: A Guide to the Prayer Book and Synagogue Service*. This edition reprinted in 2001. New York: Basic Books, 2001. ISBN 0465086284.
- FRAM, Edward. *Ideals face Reality: Jewish Law and Life in Poland 1550-1655*. Cincinnati: Hebrew Union College Press, 1997. Monographs of the Hebrew Union College.
- GANS, David ben Šlomo. *Ratolest Davidova*. Praha: Academia, 2016. Judaica. ISBN 978-80-200-2535-7.
- GANZFRIED, Šlomo ben Josef. *Kicur Šulchan Aruch*. 1. vyd. Stránka: Agadah, 2012, 2 sv. (488, 439 s.). ISBN 978-80-87571-00-2.
- GOTTESDIENER, Abaraham Ovadja. *Ha-ari še-be-chochmej Prag*. Jeruzalém: Mosad harav Kook, 2001.
- GRAETZ, Heinrich. *Geschichte der Juden: von Verbannung der Juden aus Spanien und Portugal (1494) bis zur dauernden Ansiedlung der Marranen in Holland (1618)*. Dritte verbesserte und vermehrte Auflage. Leipzig: Verlag von Oskar Leiner, 1891.
- GROSS, Benjamin. *Que la lumière soit: "Nér mitsva". La flamme de la Mitsva du Maharal de Prague*. Paris: Albin Michel, 1995. 349 s. (Présences du judaïsme) ISBN:2-226-07965-3.
- GROSS, Benjamin. *Le messianisme juif dans la pensée du Maharal de Prague*. Paris: Albin Michel, 1994. Présences du judaïsme. ISBN 2226069917.
- GRÜN, Nathan. *Der hohe Rabbi Löw und sein Sagenkreis*. Prag: Jakob B. Brandeis, 1885.
- HALBERTAL, Mosshe and Avishai MARGALIT. *Idolatry*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1992, 299 s. ISBN 0674443136.

- HELLNER-ESHED, Melila. *A River flows from Eden: the Language of Mystical Experience in Zohar*. Stanford: Stanford University Press, 2009. ISBN 978-0-8047-7859-6.
- HUSS, Boaz. *The Zohar: Reception and Impact*. Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2016. ISBN 978-1-904113-96-6.
- KARP, Jonathan a SUTCLIFFE Adam. *The Cambridge history of Judaism. Volume VII, The early modern world, 1500-1815*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. ISBN 978-0-521-88904-9.
- KATZ, Jacob. *Divine Law in Human Hands: Case Studies in Halakhic Flexibility*. Jerusalem: The Magnes Press, 1998. ISBN 965-223-980-1.
- KATZ, Jacob. *Tradition and Crisis: Jewish Society at the End of Middle Ages*. Syracuse: Syracuse University Press, 2000. Medieval studies. ISBN 0-8156-2827-7.
- KLEINBERGER, Aaron Fritz. *Ha-machšava ha-pedagogit šel ha-Maharal mi-Prag*. Jeruzalém, 1962. Dizertační práce.
- KLEMPERER, Guttman. R. Löwe ben Bezalel. *Lebensbild eines Oberrabbiners*. Prag: Illustrierter israelitischer Volkskalender, 1873.
- KOHOUT, Ivan. *Textová a gramatická analýza vybraných pasáží knihy Zohar* [online]. 2012 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/82991>. Vedoucí práce Bedřich Nosek
- KOVÁŘ, František. *Filosofické myšlení hellenistického židovstva. 2., přehlednuté vydání*. Praha: Herrmann, 1996. ISBN 80-238-0472-3.
- LEVIN, Leonard. *Seeing with both Eyes: Ephraim Luntshitz and the Polish-Jewish Renaissance*. Leiden: Brill, 2008. Supplements to The Journal of Jewish Thought and Philosophy. ISBN 978-90-04-16484-0.
- LEVIN, Leonard. *Seeing with both Eyes: Ephraim Luntshitz and the Polish-Jewish renaissance*. Leiden: Brill, 2008. Supplements to The Journal of Jewish thought and philosophy. ISBN 978-90-04-16484-0.
- NEHER, Andre. *Studna exilu: tradice a modernost: myšlenkový svět Jehudy ben Becalel - rabi Löwa, pražského MaHaRaLa (1512-1609)*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1993, 173 s. Judaika. ISBN 80-900895-6-9.
- RAZ-KRAKOTZKIN, Amnon. *The Censor, the Editor, and the Text: the Catholic Church and the shaping of the Jewish Canon in the Sixteenth Century*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, c2007. Jewish culture and contexts. ISBN 978-0-8122-4011-5.

- REIF, Stephen C. Hebrew Manuscripts at Cambridge University Library: A Description and Introduction. Cambridge: University of Cambridge Press, 1997. ISBN 0 512 58339.
- REINER, Elchanan. Maharal: Akdamot : prakej chajim, mišna, hašpa'a. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-chaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015. ISBN 978-965-227-320-8
- SADEK, Vladimír. Židovská mystika. 2., uprav. vyd. Praha: Agite/Fra, 2009. ISBN 978-80-86603-91-9.
- SADEK, Vladimír. Kabala a pražská judaika. Praha: Malvern, 2018. ISBN 978-80-7530-152-9.
- SEIDLER, Meir. Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: the Great Rabbi Loew of Prague. New York: Routledge, 2013, xv, 229 p. ISBN 9780415503600.
- SHERWIN, Byron L. Mystical Theology and Social Dissent: the Life and Works of Judah Loew of Prague. London, 1982. The Littman library of Jewish civilization. ISBN 0-8386-3028-6.
- SCHOLEM, Gershom Gerhard. Major Trends in Jewish Mysticism. New York: Schocken Books, 1995, xxxi, 460 s. ISBN 0805210423.
- SCHOLEM, Gershom Gerhard. On the Kabbalah and its Symbolism. New York: Schocken Books, 1969. ISBN 0-8052-1051-2.
- SIXTOVÁ, Olga. Hebrejský knihtisk v Čechách a na Moravě. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2197-7.
- SOLOVEITCHIK, Haym. Wine in Ashkenaz in the Middle Ages: Yeyn Nesekh, a Study in the History of Halakhah. Jerusalem: Zalman Shazar Center for Jewish History, 2008. ISBN 978-965-227-232-4. (hebrejsky)
- ŠIMONOVÁ, Channa. Překlad a výklad MaHaRaLova responsa ve věci nadlerismu [online]. Praha, 2013 [cit. 2019-02-16]. Diplomová práce. Husitská teologická fakulta, Univerzita Karlova.
- The Wisdom of the Zohar: an Anthology of Texts. Volume 1. London: Littman library of Jewish civilization, 1991. The Littman library of Jewish civilization. ISBN 1-874774-28-5.
- The Wisdom of the Zohar: an Anthology of Texts. Volume 2. London: Littman library of Jewish civilization, 1991. The Littman library of Jewish civilization. ISBN 1-874774-28-5.

- The Wisdom of the Zohar: an Anthology of Texts. Volume 3. London: Littman library of Jewish civilization, 1991. The Littman library of Jewish civilization. ISBN 1-874774-28-5.
- THIEBERGER, Friedrich. The Great Rabbi Loew of Prague : his life and work and the legend of the Golem: with extracts from his writings and a collection of the old legends. London: The East and West Library, 1954.
- VELTRI, Giuseppe. Renaissance Philosophy in Jewish Garb: Foundations and Challenges in Judaism on the Eve of Modernity. Leiden: Brill, 2009. Supplements to The journal of Jewish Thought and Philosophy
- WEINSTEIN, Nili. Ha-teologia šel Maharal mi-Prag. Ramat Gan, 1995. Dizertační práce. Bar-Ilanova Univerzita.
- WEINSTEIN, Roni. Kabbalah and Jewish Modernity. Abridged English edition. Oxford: Littman Library of Jewish Civilization, 2016. ISBN 978-1-906764-62-3.
- WOLFSON, Elliot R. LUMINAL DARKNESS: Imaginal Gleanings from Zoharic Literature. Oxford: Oneworld Publications, 2007. ISBN 978-1-85168-475-5.
- WOLSKI, Nathan. A Journey into the Zohar: an Introduction to the Book of Radiance. New York: State University of New York Press, 2010. ISBN 9781438430539.
- YERUSHALMI, Yosef Hayim. Zakhor: Jewish History and Jewish Memory. Seattle: University of Washington Press, 1996. Samuel and Althea Stroum lectures in Jewish studies. ISBN 0-295-97519-9.
- DAN, Joseph. Kabbalah: A Very Short Introduction. New York: OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2006. ISBN 978-0-19-530034-5.

4.2.2 Články

- DAVIS, Joseph M. The Legend of Maharal before the Golem. In: *Judaica Bohemiae* / Praha: Židovské muzeum v Praze 44, č. 2, (2009,) s. 41-59.
- HESCHEL, Abraham Joshua. The Spirit of Jewish Prayer. In: *Proceedings of the Rabbinical Assembly v.17*. 1953, s. 151-176.
- JÜTTE, Daniel. Trading in Secrets: Jews and the Early Modern Quest for Clandestine Knowledge. *Isis*. The University of Chicago Press, 2012, 103(4), 668-686. ISSN 00211753.

- GOETSCHEL, Roland. L'exégèse de Rashi a la lumière du Maharal de Prague. In: *Rashi : 1040 - 1990 : hommage à Ephraïm E. Urbach / éd. par Gabrielle Sed-Rajna*. Paris: Cerf, 1993. s. 465-473.
- KULKA, Otto Dov. Comenius and MaHaRaL. The Historical Background of the Parallels in their Teachings. Kulka, Otto D. *Judaica Bohemiae* / 27, č. 1-2, (1991,) s. 17-30.
- BIERNOT, David. Nothing New Under The Sun? Utopian Elements In Rabbi Judah Loew's Netzach Yisrael. In: VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Millennialism. Expecting the End of the World in the Past and Present*. 1 vyd. Praha: Dingir, 2013, Neueden, s. 155-162. ISBN 978-80-86779-30-0.
- BIERNOT, David. Sexual Restraint and Male Identity in Rabbinic Ethics and Maharal's Further Elaborations: Applying Foucault's Idea of Subjectivation to Jewish Legal and Ethical Texts. In: *Rabbinic Theology and Jewish Intellectual History: The Great Rabbi Loew of Prague*. ed. London: Routledge, 2013: pp. 102-130.
- BLOCH, Ph. Der Streit Um Den Moreh Des Maimonides in Der Gemeinde Posen Um Die Mitte Des 16. Jahrh. In *Monatsschrift Für Geschichte Und Wissenschaft Des Judentums*, 47 (N. F. 11), no. 3/4, 1903, pp. 153-169. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/23079412.
- BRILL, Adam. Maharal as an Early Modern Thinker. In *Kabbalah: Journal for the Study of Jewish Mystical Texts*. Abrams, D., Elqayam, A. eds. Los Angeles: A Cherub Press, 2008. str. 49-75. ISSN 1081-8561.
- DAVIS, JOSEPH M. The "Ten Questions" of Eliezer Eilburg. *Hebrew Union College Annual* [online]. 2009, 80, 173 [cit. 2019-02-16]. ISSN 03609049.
- DAVIS, Joseph. The Reception of the 'Shulḥan 'Arukh' and the Formation of Ashkenazic Jewish Identity. In *AJS Review*, vol. 26, no. 2, 2002, pp. 251-276.
- ELBAUM, Jacob. Aspects of Hebrew Ethical Literature in Sixteenth-Century Poland. In COOPERMAN, Bernard Dov (ed). *Jewish thought in the sixteenth century*. Cambridge: Harvard University center for jewish studies, 1983. Center for jewish studies. Harvard Judaica Texts and Studies.
- ELBAUM, Jacob. Rabbi Judah Loew of Prague and his Attitude to the Aggadah. In: FISHBANE, Michael a Joanna WEINBERG. *Midrash Unbound: Transformations and Innovations*. Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2013, s. 389-406. ISBN 978-1-906-76491-3.

- FOX, Marvin. The Moral Philosophy of MaHaRaL. In COOPERMAN, Bernard Dov. *Jewish Thought in the Sixteenth Century*. Cambridge: Harvard University Center for Jewish Studies, 1983. Center for Jewish Studies. Harvard Judaica texts and studies. ISBN 0674474619.
- GOETSCHEL, Roland. The Maharal of Prague and the Kabbalah. In: GROEZINGER, Karl Erich a Joseph DAN. *Mysticism, Magic and Kabbalah in Ashkenazi Judaism: International Symposium held in Frankfurt a.M. 1991*. Berlin. New York: Walter de Gruyter, 1995, s. 172-180.
- HUSS, Bo'az. Targumej ha-Zohar. In *Te'uda: New Developments in Zohar Studies*. Ronit Meroz. 1. Tel Aviv: Tel Aviv University Press, 2007. (hebrejsky)
- IDEL, Moše. Kabbalah and Elites in Thirteenth-century Spain. *Mediterranean Historical Review*. 1994, 9,1, str. 5-19.
- IDEL, Moše. Printing Kabbalah in Sixteenth-century Italy. In *Jewish culture in early modern Europe : essays in honor of David B. Ruderman*. Edited by Richard I. Cohen, Natalie B. Dohrmann, Adam Shear, and Elchanan Reiner, Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press; Cincinnati, OH : Hebrew Union College Press, 2014.
- KOHOUT, Ivan. Mesiášské modely knihy Zohar. In: VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Apokalypsa, nebo transformace? Mileniální koncepce v minulosti i současnosti*. 1 vyd. Praha: Dingir, 2014.
- KOHOUT, Ivan. Ne'icu ketira – obskurní výraz ze Zohar 1:148a : krátká studie o povaze Odvrácené strany. In: Veverková, Kamila – Biernot, David. *Šalom : pocta Bedřichu Noskovi k sedmdesátým narozeninám*. 1 vyd. Chomutov: L. Marek, 2012, Deus et gentes, 37, s. 292-312.
- KOHOUTOVÁ, Kamila. Kniha Zohar v díle rabi Jehudy Livy ben Becal'ela. Vliv lidské sexuality na rozvoj sefirotického stromu. *Theologická revue*. 2017, 88(3), 342-351. ISSN 1211-7617.
- PUTÍK, Alexandr a POLAKOVIČ, Daniel. Jehuda Leva ben Becalel řečený Maharal. Studie k jeho rodopisu a životopisu. In PUTÍK, Alexandr a Peter DEMETZ. *Cesta života: Rabi Jehuda Leva ben Becalel : kol. 1525-1609*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1742-0.
- REINER, Elchanan. The Attitude of Ashkenazi Society to the New Science in the Sixteenth Century. *Science in Context*, 10(4), 589-603. doi:10.1017/S0269889700002829.

- REINER, Elchanan. A Biography of an Agent of Culture: Eleazar Altschul of Prague and his Literary Activity. MICHAEL, Graetz. *Schöpferische Momente des europäischen Judentums: in der frühen Neuzeit*. Heidelberg: Universitätsverlag, 2000, s. 229-247. ISBN 3-8253-1053-1.
- REINER, Elchanan. Temurot be-ješivot Polin ve-Aškenaz be me'ot ha-16-ha-18 ve-ha-vukuach al ha-pilpul. In Israel Bartal, Ezra Mendelsohn, Chava Turnianski. *Ke-minhag Aškenaz u-Polin: Sefer jovel le-Chone Šmeruk*. Jerusalem: Magnes Press. 1993.
- REINER, Elchanan. The Ashkenazi Élite at the Beginning of the Modern Era: Manuscript versus Printed Book. In Hundert, D. G. (ed), *Jews in Early Modern Poland*. (Studied in Polish Jewry, Volume Ten) London: The Littman Library of Jewish Civilization, 1997. ISBN 978-1-874774-31-0.
- SADEK, Vladimír. Rabbi Löw und sein Bild des Menschen, in: *Judaica Bohemiae*. -- Roč. XXVI (2), (1990), s. 72-83.
- SADEK, Vladimír. The spiritual world of Rabbi Judah Loew ben Bezalel, in: *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews*. -- Vol. 4 (1991-2), s. 101-119.
- SADEK, Vladimír: Social aspects in the work of Prague Rabbi Löw (Maharal, 1512-1609), in: *Judaica Bohemiae*. -- Roč. XIX (1), (1983), s. 3-21.
- SHERWIN, Byron L. In the Shadows of Greatness: Rabbi Hayyim Ben Betsalel of Friedberg. *Jewish Social Studies* [online]. 1975, 37(1), 35-60 [cit. 2018-05-01]. ISSN 00216704.
- SCHATZ UFFENHEIMER, Rivka. Existence and eschatology in the teaching of the Maharal. *Immanuel; a Journal of Religious Thought and Research in Israel*. Jerusalem: Ecumenical Theological Research Fraternity in Israel and the Anti Defamation League of B'nai B'rith, 1982, (14), 86-97. ISSN 0302-8127.
- SCHATZ UFFENHEIMER, Rivka. Existence and eschatology in the teaching of the Maharal. *Immanuel; a Journal of Religious Thought and Research in Israel*. Jerusalem: Ecumenical Theological Research Fraternity in Israel and the Anti Defamation League of B'nai B'rith, 1983, (15), 62-72. ISSN 0302-8127.
- SCHRIJVER, E. (2017). Jewish Book Culture Since the Invention of Printing (1469-c. 1815). In J. Karp & A. Sutcliffe (Eds.), *The Cambridge History of Judaism*. Cambridge: Cambridge University Press.

- SLÁDEK, Pavel. Admiration and Fear: New Perspectives on the Personality of the Maharal. *Judaica Bohemiae*. Praha: Židovské muzeum, 2017, (L II - 2), 5-31. ISSN 0022-5738.
- SLÁDEK, Pavel. Maharal's anthropology, in: *Judaica Bohemiae*. Roč. XLIV-2, (2009), s. 5-40.
- SLÁDEK, Pavel. R. Judah Loew – Theologian with Humanistic Bias: His Social Attitudes and His Anthropology. In: REINER, Elchanan. *Maharal: 'Akdamot : prakej ḥajim, mišna, hašpa'a*. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-ḥaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015, s. 275-305. ISBN 978-965-227-320-8.
- SLÁDEK, Pavel. Tištěná kniha v židovské kultuře 15. a 16. století. In SIXTOVÁ, Olga. *Hebrejský knihtisk v Čechách a na Moravě*. Praha: Academia, 2012,
- SOLOVEITCHIK, Haym. Can Halakhic Texts Talk History?. *AJS Review*. Cambridge University Press on behalf of the Association for Jewish Studies, 1978, 1978(3), 153-196. ISSN 03640094.
- TWERSKY, Isadore. The Shulḥan 'Arukh: Enduring Code of Jewish Law. In *Judaism* 16 (1967). online: <http://faculty.history.umd.edu/BCooperman/EarlyMod/Twersky.pdf> 29. 8. 2018.
- VAN DER HEIDE, A. PARDES: Methodological Reflections on the Theory of the Four Senses. *Journal of Jewish Studies*. 1983, 34(2), 147-159.
- VISI, Tamás. Die Rebellion des Elieser Eilburg gegen die rabbinische Tradition: Eine Episode in der intellektuellen Geschichte des mährischen Judentums. *Judaica Bohemiae*, Praha: Židovské muzeum, 2011, Supplementum: Individuum und Gemeinde – Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien 1520 bis 1848, 11-32. ISSN 0022-5738.
- WOLFSON, Eliot, R. Left Contained in the Right: A Study in Zoharic Hermeneutics, In *AJS Review*, Vol. 11, No. 1 (Spring, 1986), pp. 27-52.
- YUDLOV, Isaac. The Publication of the Works of Maharal of Prague. Bibliographical List. In PUTÍK, Alexandr a Peter DEMETZ. *Cesta života: Rabi Jehuda Leva ben Becalel : kol. 1525-1609*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1742-0.
- YUDLOV, Jichcák. Maharal mi-Prag, chajav ve-jecirato ha-sifrutit. In: REINER, Elchanan. *Maharal: Akdamot : prakej ḥajim, mišna, hašpa'a*. Jerušalajim: Merkaz Zalman Šazar le-ḥaker toldot ha'am ha-Jehudi, 2015. ISBN 978-965-227-320-8.

- ŠEDIVÝ, Antonín. Azarja dei Rossi: Me'or ejnajim: obsah a hlavní témata Me'or ejnajim. *Theologická revue: čtvrtletník Univerzity Karlovy v Praze - Husitské teologické fakulty* / Roč. 85, č. 3 (2014), s. 315-325.
- ŠEDIVÝ, Antonín. Azarja dei Rossi: Me'or ejnajim autor a jeho dílo. *Theologická revue: čtvrtletník Univerzity Karlovy v Praze - Husitské teologické fakulty* / Roč. 85, č. 2 (2014), s. 247-267.
- ŠPINAROVÁ, Kamila. Maharalův dialog s dobovými rabínskými autoritami: úloha profánních věd v židovském myšlení raného novověku. In: NOSEK, Bedřich a Ivan KOHOUT. *Židovská civilizace: Judaismus jako náboženský systém*. Praha: L. Marek, 2016, s. 37-44. ISBN 978-80-87127-80-3.
- BRAUDE, William G. Maimonides' Attitude Towards Midrash. In: BERLIN, Charles. *Studies in Jewish Bibliography, History and Literature in Honor of I. E. Kiev*. New York: Ktav, 1971), s. 75-82.
- LIEBES, Jehuda. How the Zohar Was Written. *Studies in the Zohar*. Albany: State University of New York Press, s. 85-139. ISBN 0-7914-1190-7.
- BACHER, Wilhelm. L'Exegese biblique dans le Zohar. In: *Revue des Etudes Juives*. 1891, 22, s. 33-46, s. 33.

5 Abstrakt

Disertační práce se věnuje myšlenkovému odkazu rabi Jehudy Livy ben Becalela, pražského Maharala a jeho vztahu k jedné z forem židovské mystiky známé jako kabala. Kabala se rozvinula mezi španělskými židovskými učiteli 13. století a jejím nejvýznamnějším projevem bylo sepsání knihy Zohar. Práce ukazuje, jakým způsobem knihu Zohar četl a vykládal Maharal. První kapitola popisuje život a dílo učence. Druhá kapitola shrnuje dosavadní poznatky v oblasti Maharalova myšlení a jeho vztahu ke kabale. Třetí kapitola se věnuje popisu vzniku a kanonizace knihy Zohar jako jednotného díla. Obsahuje také textologickou část a komparaci, která usiluje o rozpoznání edice nebo skupiny rukopisů knihy Zohar, kterou Maharal užíval. Všímá si také zvláštní formy Maharalovy zoharické aramejštiny. Čtvrtá kapitola se věnuje otázce halachické autority knihy Zohar. Spolu s rozšířením spisu po jeho vytištění italskými tiskárnami začala být kniha Zohar některými sefardskými učiteli používána jako rozhodující právní pramen v halachických otázkách, jejichž řešení bylo nejasné či sporné. Do oblasti střední Evropy halachický vliv knihy Zohar dosáhl především díky kompendiu Šulchan Aruch Josefa Kara. Tři následující kapitoly se věnují samotné analýze a výkladu textů knihy Zohar, které Maharal ve svém díle cituje a jejich teologické reflexi. Těmito texty jsou Zohar III,152a, Zohar III,40a, Zohar I,18a a Zohar I,33b.

Zohar III,152a pojednává o mnoho vrstevnatosti textů Tóry. Maharal pasáž cituje ve svém spise Tiferet Jisrael. Kapitola popisuje základní vývoj židovské hermeneutiky a zasazuje Maharalův přístup k textům do odpovídajícího kontextu. Maharal ostře vystupuje proti soudobým tendencím zlehčovat doslovný význam textů, čímž se připojuje k hermeneutické metodě prezentované v základním korpusu knihy Zohar a staví se do opozice vůči pozdním dodatkům Tikunej Zohar a Raaja Mehemna.

Zohar III,40a popisuje tok emanace skrze sefirot s důrazem na tzv. „Uchované víno“. Tento koncept Maharal přejal do svého Kázání o nařízeních Tóry a odkazuje na něj také v několika dalších spisech. Maharal ostře vystupoval proti konzumaci tzv. „vína úlitby“, která se v jeho době rozmohla zejména na Moravě. Dostává se do sporu s polským halachistou Moše Isserlesem, který moravským židům konzumaci vína z nežidovské produkce povolil. Kapitola shrnuje historický vývoj zákonů vína úlitby a popisuje konflikt mezi Isserlesem a Maharalem. K tradičním argumentům o modloslužbě a zákazu smíšených sňatků, kterým bývá zákaz konzumace nežidovského vína podpírán,

Maharal přidává argument vlastní. Židovský národ je jedinečný a byl Hospodinem vyvolen k dodržování jeho nařízení.

Texty Zohar I,18a a Zohar I,33b popisují proud emanace během druhého dne stvoření, kdy došlo k oddělení vod od vod. Tento tok je přirovnáván k mužské tvořivé potenci a Maharal jej jako takový užívá v Stezce oddělenosti spisu Netivot Olam, Be'er ha-Gola a Chidušej Agadot. Stezka oddělenosti se zabývá problematikou pánského autoerotismu a fenoménu „šichvat zera levatala“ – „marnění semene“. Kapitola popisuje halachický vývoj zákazu masturbace. Prostřednictvím knihy Zohar Maharal zákaz doplňuje o metafyzickou rovinu, když zdůrazňuje spojitost emanačního toku a průchodu spermatu tělem muže. Pokud sperma není užito správným způsobem, odchyluje se ze správné cesty i emanační proud. Tímto odkloněným proudem je pak posílána „Sitra Achra“, Odvrácená strana a dochází k modloslužbě.

Závěrečná kapitola shrnuje získané poznatky. Popisuje způsob, kterým Maharal knihu Zohar vykládal a začlenil do svého díla. Z analýzy výše vybraných textů vyplývá jeden opakující se vzorec: Maharal silně usiluje o zachování dodržování micvot. V situacích, kdy dobová argumentace poskytuje prostor pro zvolnění určitých nařízení, sahá do metafyzicko-teologických konceptů knihy Zohar a dodržování daného přikázání jimi podepírá. Naplňování micvot má v jeho očích bezprostřední vliv na život božské oblasti a jejich dodržování je proto zcela nezbytné. Hlavním úkolem člověka je v Maharalových očích blahodárně působit na existenci světa a napomáhat jeho přiblížení Bohu.

6 Abstract

This thesis deals with the intellectual heritage of Rabbi Judah Loew ben Bezalel, the Maharal of Prague and with his affiliation to the Kabbalah. The Kabbalah sprang up amongst Jewish scholars of 12th century Spain and reached its apex in the composition of the Zohar. This study shows the ways the Maharal used the Zohar and to what end. First chapter deals with the life and writings of the Maharal. The second summarises previous attempts to describe the Maharal's affinity for Jewish mysticism. The third chapter describes how the Zohar was written. It includes a textological comparison, which aims to find which edition or group of manuscripts of the Zohar the Maharal used. It also makes note of the special form of zoharic Aramaic that is present in the Maharal's writings. The fourth chapter raises the question of halakhic authority of the Zohar in the 15th and 16th centuries. Three main chapters of this thesis provide analysis and commentary of chosen zoharic texts (Zohar III,152a, Zohar III,40a, Zohar I,18a a Zohar I,33b) quoted by the Maharal in his writings and with their theological reflection.

Zohar III,152a speaks about different layers of meaning implied in the text of the Torah. This chapter deals with the basic development of Jewish hermeneutics and attempts to find Maharal's place in it. His approach is a clearly defined one: in *Tiferet Jisrael* he opposes modern tendencies to lower the importance of literal meaning of Torah. By this position, he aligns himself with the hermeneutical method presented in the main corpus of the Zohar and opposes the later zoharic amendments *Tikunej Zohar* and *Raaja Mehemna*.

Zohar III,40a describes the emanation flow through *sefirot* with a special emphasis on the allegory of a wine that is according to the Talmud (Ber. 34b) preserved in the grape from six days of creation to be served to *tzaddikim* in the world to come. The Maharal uses this concept in his *Sermon on Mitzvot* and elaborates on it in his other writings. He goes against the consumption of libation wine that pervaded Moravia in his time. The Maharal strongly opposed to Moses Isserles who allowed Moravian Jews to continue in their wine drinking practice. This chapter sums up the historical development of this ban and describes the conflict that arose between the Maharal and Isserles. The Maharal elaborates on traditional arguments that forbid drinking non-Kosher wine – prevention of idolatry and prevention of interfaith marriages – and adds his own unique explanation: the Jewish nation is unique and chosen by God. Through the use of *gematria* Maharal he connects the idea of the uniqueness of the Jewish nation to

wine which stands as an allegory for God's emanation. By using wine that is not fit for Jewish consumption, Jews destroy the flow of emanation and impeach the choice made by God.

Two texts Zohar I,18a and Zohar I,33b describe the second day of creation and the split of waters that occurred on that day. In the zoharic imagination, the flow of waters is compared to procreational potencies of a man. The Maharal uses this allegory and elaborates on it in *Netivot Olam*, *Be'er ha-Golah* and *Hiddushei Agadot*. In *Netivot Olam* we find one whole chapter devoted to the question of male autoeroticism. Maharal emphasizes the connection of sperm to the flow of emanation. If the sperm is not used in a proper manner and a male masturbates, this act has direct effect on higher spheres and corrupts the flow of emanation. *Sitra Achra* the demonic Other Side then easily conquers this corrupted flow.

The final chapter presents the reader with one concept that appeared as a common ground to all studied texts. The Maharal emphasizes the need to fulfill all Torah commandments. In those situations where a new emerging argumentation appears to slacken some commandment, the Maharal reaches for metaphysical concepts of the Zohar and 'builds a fence around the Torah'. For in Maharal's view, the fulfilling of the mitzvot has immediate impact on life in God's region and brings God and man closer to each other.